

ลำดับเหตุการณ์กรณีปราสาทเขาพระวิหาร พ.ศ. 2551

ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์*

ช่วงเวลาตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2551 กรณีการขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหาร เป็นมรดกโลก แต่เพียงฝ่ายเดียวของกัมพูชาได้กลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจ และมีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และความเคลื่อนไหวในกรณีการขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารนี้กันอย่างมากมาย หลังจากนั้น กรณีปราสาทเขาพระวิหารได้เป็นสาเหตุให้เกิดความตึงเครียดระหว่าง ไทย และ กัมพูชา ซึ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จนมีการปะทะกันทางกำลังทหารในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 บทความนี้จะนำเสนอลำดับเหตุการณ์ต่างๆของกรณีการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของปราสาทเขาพระวิหาร พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้สนใจกรณีสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่นนี้ต่อไป

กรณีปราสาทเขาพระวิหารเริ่มจากการที่ นายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศของไทย แสดงท่าทีสนับสนุนการขึ้นทะเบียนเขาพระวิหารเป็นมรดกโลก แต่เพียงฝ่ายเดียวของกัมพูชา ทั้งที่ตลอดมาไทยไม่ได้มีท่าทีสนับสนุนกัมพูชาในประเด็นนี้แต่อย่างใด โดยในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ที่ประเทศสิงคโปร์ นายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศของไทย และ นายออร์ นัมอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กัมพูชา ได้มีการพูดคุยหารือกันในระหว่างการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งฝ่ายไทยได้ยืนยันว่า ไทยไม่ขัดขวางการเสนอขอขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกของกัมพูชา แต่การขึ้นทะเบียนจะต้องไม่กระทบสิทธิเรื่องเขตแดน ทางด้านกัมพูชาที่รับรองว่าการขึ้นทะเบียนนี้จะไม่กระทบต่อเขตแดน ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาได้มีหนังสือลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ยืนยันว่าการกำหนดเขตขึ้นทะเบียนจะไม่ถือว่าเป็นการปักปันเขตแดนระหว่างกัน

ต่อมาวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ภายหลังจากเข้าร่วมพิธีเปิดถนนหมายเลข 48 (เกาะกง-สแรอัมเบิล) นายนพดล ปัทมะ ได้หารือกับ นายสก อาน รองนายกรัฐมนตรีกัมพูชา เกี่ยวกับประเด็นปัญหาการขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลก ในการประชุมดังกล่าว ถือเป็นจุดเปลี่ยนในท่าทีของกัมพูชาเกี่ยวกับการยื่นจดทะเบียนปราสาทเขาพระวิหาร ในเบื้องต้น กัมพูชาตกลงที่จะเปลี่ยนแผนที่ที่แนบในเอกสารคำขอขึ้นจดทะเบียนเพื่อจำกัดขอบเขตของคำขอ

* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ให้อยู่เฉพาะการจดทะเบียนตัวปราสาทพระวิหาร และจะรับไปหารือกับยูเนสโกเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว

ในวันที่ 22-23 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 นายพดล ปัทมะ ได้นำคณะผู้แทนไทยไปหารือกับคณะผู้แทนกัมพูชาซึ่งมีนายสก อาน เป็นหัวหน้าคณะที่กรุงปารีส เพื่อให้การแก้ไขปัญหาลงมือก่อนการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกครั้งที่ 32 ที่เมืองควิเบก ซึ่งได้มีข้อสรุปว่า

1. กัมพูชาขอขึ้นทะเบียนเฉพาะตัวปราสาท และไม่กำหนดพื้นที่อนุรักษ์ทางทิศเหนือและทิศตะวันตก อันเป็นพื้นที่ที่กัมพูชาอ้างสิทธิทับซ้อนกับไทย จึงยังไม่มีความชัดเจนด้านเขตแดน โดยกัมพูชาจะส่งแผนที่ใหม่ ซึ่งแสดงขอบเขตตัวปราสาทที่จะขอขึ้นทะเบียนมาให้ฝ่ายไทยและยูเนสโกพิจารณา โดยหากทุกฝ่ายพิจารณาแล้วไม่ขัดข้องก็จะใช้แผนที่ใหม่นี้แนบประกอบคำขอขึ้นทะเบียน

2. กรณีของพื้นที่ด้านทิศเหนือและตะวันตกของปราสาทพระวิหาร ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจน ในเรื่องเขตแดนนั้น ไทยและกัมพูชาได้ตกลงที่จะให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ โดยต้องเสนอต่อคณะกรรมการมรดกโลกในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ในการพิจารณาสมัยที่ 34

3. การดำเนินการข้างต้นจะไม่กระทบต่อสิทธิของไทยและกัมพูชาในการสำรวจ และจัดทำเขตแดนของคณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Commission: JBC)

4. ข้อตกลงนี้ได้รับการบันทึกเป็นร่างแถลงการณ์ร่วม (Joint Communique) ซึ่งแต่ละฝ่ายจะต้องนำกลับไปขอความเห็นจากรัฐบาลของตนก่อน การลงนามเช่นนี้เรียกเป็นภาษาทางการทูตว่า "ลงนามย่อ" (initial) ซึ่งยังไม่มีผลผูกพันใดๆ นอกจากจะรับรองว่าเนื้อความสุดท้ายของร่างแถลงการณ์ร่วมจะเป็นเช่นใด ต่อมาเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงผลการเจรจาที่กรุงปารีสต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้รับทราบและอนุมัติในหลักการให้ดำเนินการต่อไป

วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2551 กัมพูชาส่งร่างแผนที่ปรับแก้ไขใหม่มาให้ฝ่ายไทย โดยกรมแผนที่ทหาร และกรมสนธิสัญญาและกฎหมายกระทรวงการต่างประเทศได้ตรวจสอบแล้ว และไทยได้จัดคณะผู้แทนซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศและกรมแผนที่ทหารไปหารือกับฝ่ายกัมพูชา ณ กรุงพนมเปญอีก 2 ครั้งระหว่างวันที่ 12-13 มิถุนายน และ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2551 เพื่อหารือและเจรจาให้กัมพูชาแก้ไขแผนผังจนไทยมั่นใจได้อย่างสมบูรณ์ว่า แผนผังดังกล่าวไม่มีส่วนใดส่วนหนึ่งล่วงล้ำเขตแดนไทย ในที่สุด สภาความมั่นคงแห่งชาติจึงมีความเห็นชอบในวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ทั้งนี้คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบร่างคำแถลงการณ์ร่วมรวมทั้งร่างแผนผังเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2551 และให้ฝ่ายไทยลงนามในแถลงการณ์ร่วมนี้ในวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2551 หลังจากนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จึงได้ลงนามในคำแถลงการณ์ร่วมกับกัมพูชาและยูเนสโก โดยกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงจุดยืนว่า

1. ในหลักการไทยไม่คัดค้านความประสงค์ของกัมพูชาที่จะขึ้นทะเบียนปราสาทวิหาร เป็นมรดกโลก ตราบเท่าที่ไม่มีผลกระทบต่อสิทธิด้านเขตแดนและอธิปไตยของไทย

2. เท่าที่ผ่านมาไทยได้ประท้วงแผนที่ตามพระราชกฤษฎีกาของกัมพูชาที่กำหนด ขอบเขตของปราสาทพระวิหาร และแผนที่แนบท้ายคำร้องขอขึ้นทะเบียนเพื่อรักษาสิทธิของไทย (ฉบับแรกที่กัมพูชาเสนอต่อยูเนสโก) เพื่อรักษาสิทธิของไทยในพื้นที่สองฝ่ายอ้างสิทธิทับซ้อนกัน การประท้วงดังกล่าวเป็นการประท้วงที่ชอบธรรมและเป็นกระบวนการปกติ ในทางการเมืองระหว่างประเทศ ในการรักษาสิทธิทางดินแดน

3. เมื่อกัมพูชาปรับท่าทีใหม่ โดยเปลี่ยนแปลงแผนผังแนบท้ายคำร้อง โดยการเสนอแผนที่ใหม่ นำพื้นที่เฉพาะตัวปราสาทพระวิหาร ซึ่งอยู่ภายในเขตแดนกัมพูชาอย่างชัดเจน ไปดำเนินการขอขึ้นทะเบียนฯ และฝ่ายไทยได้ตรวจสอบยืนยันทางเทคนิคว่าไม่มีส่วนใดล้ำมาในดินแดนไทย ตามมติ ครม. พ.ศ. 2505 แล้วไทยจึงสามารถสนับสนุนให้กัมพูชาดำเนินการต่อได้ ทั้งนี้เป็นที่เข้าใจอย่างชัดเจนว่า

3.1. แม้จะมีการลงนามในคำแถลงการณ์ร่วมแต่คณะกรรมการมรดกโลก จะตัดสินใจเองว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับการที่ปราสาทพระวิหารจะเป็นมรดกโลก

3.2. ในแถลงการณ์ร่วมไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของทั้งสองฝ่ายในเรื่องเขตแดน และไม่มีข้อความในแถลงการณ์ร่วมที่จะตัดสิทธิที่ไทยจะนำโบราณสถานที่ยังไทยไปขอขึ้นทะเบียนภายหลัง

3.3. คำแถลงการณ์ร่วมระบุเจตนารมณ์ที่ไทย และกัมพูชาจะทำงานร่วมกันเพื่อวางแผนบริหารจัดการพื้นที่ที่อยู่เนสโกภายใน 2 ปี โดยไม่มีข้อความที่ไทยสละการคัดค้านคำพิพากษาศาลยุติธรรม ระหว่างประเทศและการสงวนสิทธิ์ที่จะเรียกร้องคืนหากกฎหมายในอนาคตเปิดโอกาสให้

4. การขึ้นทะเบียนมรดกโลกไม่มีข้อผูกพันมากำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทย-กัมพูชา เพราะคณะกรรมการมรดกโลกไม่มีอำนาจในการพิจารณาเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศ

5. ในเรื่องประเด็นที่ยังตกลงกันไม่ได้ จะได้มีการหารือกันต่อไป

หลังจากมีการลงมติเห็นชอบจากสภาแล้วทำให้เกิดกระแสการคัดค้านจากฝ่ายต่างๆตามมา เช่นนางตริงใจ บุรณสมภพ ประธานคณะกรรมการการศึกษา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม วุฒิสภากล่าวว่าการที่ไทยสนับสนุนกัมพูชาในกรณีดังกล่าวทำให้พื้นที่ของไทยรอบปราสาทพระวิหารต้องเสียอำนาจการปกครองและอธิปไตยไปโดยปริยาย โดยในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2551 คณะกรรมาธิการดังกล่าวได้มอบหมายให้ มรว. ปรีชนันทนา รังสิต ส.ว.สรรหา เป็นตัวแทนในการคัดค้านการนำปราสาทพระวิหารขึ้นทะเบียนมรดกเพียงฝ่ายเดียวต่อยูเนสโก

นอกจากการยื่นคัดค้านการนำปราสาทพระวิหารขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเพียงฝ่ายเดียวของกัมพูชาจากคณะกรรมการฯแล้ว ยังมีการคัดค้าน และดำเนินการทางกฎหมายจาก นายสุริยะใส กตะศิลา และคณะ ซึ่งเป็นแกนนำกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้ยื่น

คำร้องต่อศาลปกครองเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนการลงนามคำสั่งคณะกรรมการร่วมรัฐบาลไทยกัมพูชา การขอขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหาร เป็นมรดกโลก ซึ่งเป็นการขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 และเป็นการดำเนินการที่ขัดกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน

ซึ่งเมื่อศาลรับฟ้องแล้ว จึงมีคำสั่งว่าเป็นความเสียหายที่ยากแก่การเยียวยาแก้ไขในภายหลัง อีกทั้งศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษาแล้ว ก็ไม่มีผลกระทบต่อการบริหารงานของรัฐ และยังเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยที่ยังคงสงวนสิทธิโต้แย้งคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในคดีปราสาทพระวิหารไว้เช่นเดิม จึงมีเหตุเพียงพอที่ศาลจะกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษาได้

ในการนี้ ศาลปกครองกลาง จึงมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ห้ามมิให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการใดๆ ที่เป็นการอ้างหรือใช้ประโยชน์จากมติของผู้ถูกฟ้องร้องคดีที่สองเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ที่เห็นชอบแถลงการณ์ร่วมรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชา และการดำเนินการตามมติดังกล่าว จนกว่าคดีจะถึงที่สุดหรือศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 นายนพดล ปัทมะ จึงได้ส่งหนังสือเวียนถึงประเทศสมาชิก คณะกรรมการมรดกโลกทั้ง 21 ประเทศเพื่อย้ำคำสั่งของศาลปกครองกลาง และมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องการขอขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก และแจ้งขอให้เลื่อนการขึ้นทะเบียนออกไปเพื่อเปิดโอกาสให้ไทยและกัมพูชาสามารถร่วมมือกันในการยื่นขอขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกร่วมปราสาทและพื้นที่โดยรอบในอนาคต ถึงแม้ว่า นายนพดล จะพยายามขอเลื่อนการประชุมและทำการแจ้งที่ที่ประชุม จนที่ประชุมมีการรับทราบว่าแถลงการณ์ร่วมของไทยจะไม่มีผลต่อการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของกัมพูชาแล้วก็ตาม แต่คณะกรรมการส่วนใหญ่ก็เห็นชอบกับการขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของกัมพูชา เนื่องจากกัมพูชามีความแน่วแน่และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการจะขอขึ้นทะเบียนนี้ ขณะที่มองว่าไทยไม่มีนโยบายที่แน่นอนและมีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง โดยนายนพดล กล่าวว่า “ถ้ากัมพูชาขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารได้แม้เฉพาะตัวปราสาท หากคิดว่าเป็นความรับผิดชอบของตนก็พร้อมจะรับผิดชอบตามที่เห็นว่าเหมาะสม”

วันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 2008 ในที่ประชุมคณะกรรมการมรดกโลกครั้งที่ 32 คณะกรรมาธิการมรดกโลก ได้มีมติให้ปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก โดยมีข้อสรุปที่สำคัญคือที่ประชุมรับทราบว่าจะไม่ใช้แถลงการณ์ร่วมไทย กัมพูชา และยูเนสโก มาพิจารณาเพื่อให้เป็นไปตามความคุ้มครองชั่วคราวของศาลปกครองกลางของไทยในการนี้ที่ประชุมรับทราบว่ากัมพูชาได้ยื่นแผนผัง (Graphic Plan) ที่ปรับปรุงใหม่ และความปรารถนาของประเทศไทยแสดงออกหลายครั้งว่าต้องการนำเสนอปราสาทพระวิหารและอาณาบริเวณโดยรอบขึ้นเป็นมรดกโลกร่วมกับกัมพูชา

และที่ประชุมบันทึกไว้ว่ากัมพูชาเสนอขึ้นทะเบียนเฉพาะตัวปราสาท โดยมีได้รวมอาณาบริเวณโดยรอบ ในการนี้คณะกรรมการมรดกโลกเสนอให้ตั้งคณะกรรมการร่วม 7 ประเทศรวมไทย เพื่อร่วมดูแลบริหารจัดการปราสาทพระวิหารร่วมกับกัมพูชา

หลังจากที่คณะกรรมการมรดกโลกมีมติให้ปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก นายปองพล อดิเรกสาร ประธานคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ได้แถลงคำนำ ต่อที่ประชุมคณะกรรมการมรดกโลกครั้งที่ 32 นครควิเบกทันที

วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ศาลรัฐธรรมนูญ ที่มี นายชัช ชลวร เป็นประธาน มีมติเอกฉันท์ 8 ต่อ 1 เสียง วินิจฉัยชี้ขาดว่า คำแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ทำให้พรรคฝ่ายค้านและ สว.เตรียมยื่นถอดถอนนาย นพดล ปัทมะ ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ท่ามกลางกระแสความไม่พอใจของประชาชน ประกอบกับการที่นายพดล ได้เคยลั่นวาจาไว้ว่าจะแสดงความรับผิดชอบตามสมควรหากเขาพระวิหารได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก นายพดล จึงลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งนี้ นายพดล แถลงข่าวการลาออก นายพดลยืนยันว่า “ที่ผ่านมาได้ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง และซื่อสัตย์สุจริต ได้ปกป้องไม่ให้ไทยเสียดินแดน... ยืนยันว่าได้ทำอย่างดีที่สุดแล้ว และแม้ว่าผมจะไม่ได้ทำอะไรผิดก็ตาม แต่ผมก็ขอแสดงสปิริตและความรับผิดชอบต่อผลการลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ 14 กรกฎาคม 2551 เป็นต้นไป”

หลังจากการลาออกของนายพดล ปัทมะ รัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศ ยังคงต้องดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเขตแดน และตอบข้อสงสัยต่างๆ ของประชาชน ยิ่งไปกว่านั้นการขึ้นทะเบียนเขาพระวิหารเป็นมรดกโลก ทำให้เกิดการคัดค้านจากฝ่ายประชาชน บริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา ทหารของทั้งสองฝ่ายจึงต้องมีการตรึงกำลังตามชายแดนมากขึ้น จนก่อให้เกิดความตึงเครียดทางการทหารเพิ่มมากขึ้น

ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 นายพิชณ สุวรรณะชฎ รองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก ได้ทำการแถลงเกี่ยวกับการจัดการประชุมคณะกรรมการประสานระหว่างประเทศ (International Coordinating Committee : ICC) ตามมติคณะกรรมการมรดกโลก สมัยที่ 32 ซึ่งระบุให้รัฐภาคีกัมพูชาจัดการประชุมคณะกรรมการประสานระหว่างประเทศ เพื่อรักษาและพัฒนาทรัพย์สินภายในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 โดยเชิญรัฐบาลไทยและหุ้นส่วนระหว่างประเทศอีกไม่เกิน 7 ประเทศ หรือองค์กร เพื่อตรวจสอบนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาคุณค่าอันเป็นสากลของทรัพย์สินโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการอนุรักษ์สากลนั้น ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ไทยมีส่วนร่วมเข้าไปให้ความช่วยเหลือบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาปราสาทพระวิหาร ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ได้ไทยตรวจสอบนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนา เพื่อจะเป็นการรักษาสิทธิที่ไทยพึงได้รับในอนาคต

ข้อมติระบุชัดว่าบังคับให้กัมพูชาเชิญผู้แทนไทยเข้าไปมีส่วนร่วม ส่วนไทยจะตัดสินใจอย่างไร และจะเข้าร่วมหรือไม่ก็เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบต่อไปโดยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการประสานระหว่างประเทศ เป็นเรื่องของการตรวจสอบนโยบายทั่วไปในการคุ้มครองและรักษาคุณค่าอันเป็นสากลของปราสาทพระวิหารเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อื่นๆ

ทางด้านบริเวณปราสาทเขาพระวิหาร ได้มีการล้อมรั้วลวดหนามกันบริเวณปราสาทเขาพระวิหารให้ชัดเจน อันเป็นมาตรการชั่วคราวของทางการไทยเพื่อรักษาความสงบในพื้นที่ และป้องกันไม่ให้ประชาชนเกิดการปะทะกัน เมื่อหมดความจำเป็นก็จะมีกรรื้อถอนออกไป

ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 รัฐบาลกัมพูชาได้จัดชุมนุมครั้งใหญ่ขึ้น เพื่อเฉลิมฉลองการที่ปราสาทพระวิหารได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก คาดว่าจะมีประชาชนชาวกัมพูชาราว 10,000 คน ออกมาร่วมเฉลิมฉลองวาระสำคัญนี้ ซึ่งมีนายสก อาน รองนายกรัฐมนตรีกัมพูชา เป็นประธานในพิธี จะมีการอ่านสุนทรพจน์และการขับร้องเพลงชาติของกัมพูชา เพื่อแสดงถึงความภาคภูมิใจและความปิติยินดีของชาวกัมพูชา

วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ทหารกัมพูชาได้ควบคุมตัวคนไทยจำนวนสามคน ได้แก่ พระคำพอง จูติธรรมโม นางชนิกานต์ เก่งนอก และนายวิชาญ ทับซ้อน กลุ่มร่วมเดินธรรมยาตรา เนื่องจากทั้ง 3 คน ได้ปีนรั้วประตูเหล็กข้ามไปนั่งปฏิบัติธรรมตรงสะพานข้ามลำห้วยตานี ติดตลาดชุมชนกัมพูชา ห่างพื้นที่ทับซ้อนประมาณ 20 เมตร ซึ่งต่อมาหลังการเจรจาานกว่า 1 ชั่วโมง ทางทางการกัมพูชาก็ตกลงปล่อยตัว 3 คนไทยอย่างไม่มีเงื่อนไข

ในระหว่างรอรับการปล่อยตัว ของสามคนไทยนั้นปรากฏว่า เวลาประมาณ 13.55 น.ทหารพราน. วิไล อารมณฺ์ ทหารสังกัดกองร้อย ทพ.2301 กรมทหารพรานที่ 23 ได้เดินไปเหยียบกับระเบิดไม่ทราบชนิด ระหว่างการลาดตระเวนทางด้านทิศเหนือปราสาทเขาพระวิหารจนขาขวาขาด

วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ภายหลังจากการควบคุมตัวคนไทยสามคน ที่รุกล้ำเข้าเขตปราสาทพระวิหาร และการที่ทหารไทยเหยียบกับระเบิดจนขาขาด ยิ่งทำให้สถานการณ์ชายแดนมีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหานี้ ทางกองทัพไทยจึงได้ประสานงานกับฝ่ายกัมพูชาจนได้ข้อตกลงว่าจะเรียกประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไป (General Border Committee : GBC) อันเป็นการประชุมที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ของทั้งสองฝ่ายหรือผู้แทนเป็นประธานร่วมและมีการประชุมกันเป็นปกติ ให้มาประชุมกันเป็นสมัยพิเศษ ในวันที่ 21 กรกฎาคม ที่จังหวัดสระแก้ว

วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2551 สมเด็จพระเทพฯ เชน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ได้ส่งจดหมายถึง นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี เรียกร้องให้ไทยถอนทหารออกจากพื้นที่โดยเร็ว แม้ไม่มีความรุนแรงทางทหารเกิดขึ้น แต่กลับมีการปะทะกันระหว่างกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ

ประชาธิปไตยที่นำโดยนายวิระ สมความคิด หนึ่งในแกนนำกลุ่มพันธมิตรนำมวลชนประมาณ 3,000 คน ทอยยเดินทางมุ่งหน้าสู่อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร แต่ถูกกลุ่มต่อต้านพันธมิตรสกัดกั้น ไม่ยอมให้ผ่านทาง จนในที่สุดเกิดปะทะกันขึ้น ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บนับสิบราย จากนั้นกลุ่มต่อต้านพันธมิตรยอมถอยออกไป ทำให้กลุ่มพันธมิตรเดินทางไปถึงบริเวณบันไดทางขึ้นสู่ปราสาทพระวิหารได้ จากนั้นนายวิระได้อ่านคำประกาศทวงคืนดินแดนและอธิปไตยของชาติไทยเหนือปราสาทพระวิหารและพื้นที่โดยรอบ

วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เนื่องจากการประท้วงของกลุ่มคนไทย และการเผชิญหน้ากันระหว่างทหารที่บริเวณใกล้เคียงเขาพระวิหาร ทางการกัมพูชาจึงได้แจ้งต่อรัฐบาลเวียดนาม ในฐานะประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ โดยผู้แทนกัมพูชาประจำยูเอ็นระบุว่า ไทยรุกล้ำดินแดนกัมพูชา และระบุว่า การขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกก่อให้เกิดความไม่พอใจขึ้นในสังคมไทยทำให้ทหารไทยบุกขึ้นไปยึดพื้นที่ของกัมพูชา อย่างไรก็ตาม การแจ้งเรื่องดังกล่าวเป็นการแจ้งเวียนเพื่อทราบโดยไม่ได้ขอร้องให้คณะมนตรีความมั่นคงของยูเอ็นดำเนินการใดๆ นอกจากนี้ทางการกัมพูชายังได้เพิ่มกำลังทหารจนมีทหารกัมพูชาจำนวนประมาณ 1,200 นาย พร้อมอาวุธหนักเข้าตรึงกำลังอย่างแน่นหนาตามเขตแนวชายแดน ฝ่ายไทยจึงได้ทำการเสริมกำลังทหารพรานเพิ่มอีก 4 กองร้อย ทำให้ ฝ่ายไทยมีกำลังทหารประมาณ 600 คน โดย ทั้ง 2 ฝ่ายต่างตรึงกำลังบริเวณใกล้วัดสิกขาคีรีสวาระ

ในวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 มีการจัดประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทยและกัมพูชา สมัยวิสามัญ ครั้งที่ 6 (วาระพิเศษ) ที่โรงแรมอินโดจีน เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาข้อพิพาทพื้นที่ทับซ้อนเขาพระวิหารระหว่างไทยกับกัมพูชา

ตัวแทนการประชุมของฝ่ายไทยมี พล.อ.บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (ผบ.สส.) เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยในการเจรจา ส่วนฝ่ายกัมพูชามี พล.อ.เตีย บันห์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้แทนในการเจรจา ร่วมด้วยตัวแทนอีก ฝ่ายละ 4 คน การประชุมใช้เวลานานกว่า 8 ชั่วโมง โดยเบื้องต้นทั้งสองฝ่ายได้ตกลงว่าจะไม่มีการใช้ความรุนแรง ไม่ใช้อาวุธ และยังคงตรึงกำลังอย่างสงบบริเวณชายแดนเชิงเขาพระวิหาร

ในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เวลา 17.15 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออก ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นายสมักร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี นำนายเตช บุนนาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งใหม่ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่

วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ไทย และ กัมพูชาได้ทำการเจรจาแบบทวิภาคี กรณีปัญหาพื้นที่ทับซ้อนบริเวณปราสาทพระวิหารระหว่างนายเตช บุนนาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ

ต่างประเทศคนใหม่ เป็นผู้นำคณะตัวแทนฝ่ายไทย กับนายฮอร์ นัมฮอง รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีต่างประเทศกัมพูชา ผู้แทนคณะฝ่ายกัมพูชา ที่โรงแรมอังกอร์พาลาเลซริสอร์ทแอนด์สปา เมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา บรรยากาศการประชุมเป็นไปด้วยดี โดยการเจรจาที่มีการต่อรองกันมากที่สุดคือ ด้านกฎหมาย ซึ่งคณะทำงานด้านกฎหมายได้เจรจาเพื่อหาข้อยุติใน 3 ประเด็นหลักคือ เรื่องการจัดการกับกำลังทหารของทั้งสองฝ่าย เรื่องการดำเนินการกับปัญหา พื้นที่ที่อ้างสิทธิทับซ้อน และปัญหาเรื่องชาวกัมพูชาที่ปักหลักอยู่ในพื้นที่ที่อ้างสิทธิทับซ้อน

ต่อมาในวันที่ 29 กรกฎาคม นายเตช บุนนาท รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะหัวหน้าคณะฝ่ายไทยในการประชุมทวิภาคีไทย-กัมพูชา ได้รายงานผลการประชุมต่อคณะรัฐมนตรี ทั้งหมด 5 ประเด็น ดังนี้

1. รัฐมนตรีต่างประเทศทั้ง 2 ประเทศเห็นพ้องกันว่าทั้ง 2 ฝ่ายควรใช้ความอดกลั้นอย่างที่สุด เพื่อหลีกเลี่ยงโอกาสที่จะเกิดการเผชิญหน้าด้วยกำลังทหาร เพื่อให้ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขโดยสันติวิธี โดยใช้กลไกทวิภาคีที่มีอยู่ ซึ่งรวมถึงการหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา ที่จัดตั้งขึ้นตามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกไทย-กัมพูชา ปี 2543
2. ทั้ง 2 ฝ่ายเห็นพ้องกันที่จะเสนอรัฐบาลของตนให้ความเห็นชอบจัดประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ ครั้งต่อไป โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อหารือประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
3. ทั้ง 2 ฝ่ายเห็นพ้องกันที่จะเสนอรัฐบาลของตนดำเนินการชั่วคราว ในระหว่างที่รอการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน โดยคณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของแต่ละประเทศ ดังนี้
 - 3.1 เก็บกู่ทุ่นระเบิดในพื้นที่ที่จะมีการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนโดยคณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ โดยการดำเนินการของแต่ละฝ่ายให้เป็นไปอย่างประสานสอดคล้องกัน
 - 3.2 จัดตั้งชุดประสานงานชั่วคราว ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ฝ่ายเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งบริเวณวัด
 - 3.3 ให้ปรับกำลังของแต่ละฝ่ายออกจากวัดสิกขาตรีสระวาระ พื้นที่รอบวัด และปราสาทพระวิหาร สำหรับประเทศไทยรัฐบาลจะตัดสินใจทางนโยบายว่า จะปรับกำลังหรือไม่ และฝ่ายทหารจะปฏิบัติตามการตัดสินใจดังกล่าว
4. มาตรการชั่วคราวข้างต้น จะไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของทั้งสองฝ่ายเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนภายใต้กรอบคณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ และท่าทีทางกฎหมายของแต่ละฝ่าย
5. ทั้ง 2 ฝ่ายตกลงที่จะหารือประเด็นอื่นๆ ที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ ในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย-กัมพูชา ครั้งต่อไป

ในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 กระทรวงการต่างประเทศ ได้เชิญเอกอัครราชทูตจากประเทศสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติถาวรและไม่ถาวร ที่ประจำประเทศไทย เข้ารับฟังการบรรยายสรุปผลการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศไทย-กัมพูชา เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ในบริเวณปราสาทพระวิหาร ที่กระทรวงการต่างประเทศ

วันที่ 1 สิงหาคม นางบุณ รานี ภริยานายกรัฐมนตรีสมเด็จฯฮุน เซน นำเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลกัมพูชา เข้าร่วมในพิธีกรรมสวดมนต์หมู่เพื่อความสุขสงบ หรือพิธี “ครองเพี้ยลาย” ขึ้นที่บริเวณปราสาทพระวิหาร เพื่อให้เกิดความสงบสันติ ยุติความตึงเครียดระหว่างไทยและกัมพูชา ซึ่งพิธีดังกล่าวจัดขึ้นโดยกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2551 บริเวณปราสาทตาเมือนธม พล.ต.โบ เอง ผู้บัญชาการภูมิภาคทหารที่ 4 ประเทศกัมพูชา นำกลุ่มทหารกัมพูชา 50 นาย เดินเท้าจากชายแดนเข้ามาที่บริเวณปราสาทตาเมือน แต่ถูกเจ้าหน้าที่กรมทหารพรานที่ 26 สกัดไม่ให้ขึ้นมา ซึ่งกลุ่มทหารกัมพูชาได้ยอมเดินทางกลับ ขณะที่กรมทหารพรานที่ 26 เพิ่มความเข้มงวดในการรักษาความปลอดภัยและลาดตระเวนเพิ่มมากขึ้น

ในวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2551 เนื่องจากการเดินทางเข้ามายังปราสาทตาเมือนธมของนายทหารกัมพูชาพร้อมอาวุธในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมามีทำให้เกิดความกังวลใจว่ากัมพูชาจะอ้างว่าปราสาท ตาเมือนธมอยู่ในเขตแดนของกัมพูชาจนอาจทำให้ไทยต้องเสียโบราณสถานที่สำคัญแก่กัมพูชาไปอีก นายเกรียงไกร สัมปชชิลิต อธิบดีกรมศิลปากร จึงให้การยืนยันว่าปราสาทตาเมือนธม อ.พนมดงรัก จ.สุรินทร์ เป็นของไทยแน่นอน และที่ผ่านมารกรมศิลปากรได้บูรณะโดยทางการกัมพูชาเรียบร้อยแล้ว เช่นเดียวกับปราสาทพระวิหาร ที่ไทยได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานไว้ เมื่อปี 2484 แต่ยังคงถูกทางกัมพูชาฟ้องศาลโลก โดยอ้างแผนที่ฝรั่งเศสทำไว้ และเนื่องจากพื้นที่บริเวณปราสาทตาเมือนธม เป็นจุดหนึ่งที่ยังไม่มีข้อสรุปเรื่องปักปันเขตแดน ดังนั้น เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา ที่จะหาข้อยุติ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศ

ในวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2551 สมเด็จฯฮุน เซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา กล่าวปราศรัยประกาศชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก โดยมีการเน้นย้ำว่าจะต้องหาทางแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาโดยสันติวิธีเท่านั้น โดยจะทำการหารือระหว่างไทยกับกัมพูชากันอีกครั้งในวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2551 ที่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ โดยในการประชุมดังกล่าวเจ้าหน้าที่ของทั้ง 2 ประเทศ จะหารือกันถึงแผนการโยกย้ายกำลังทหารออกจากพื้นที่เผชิญหน้าและร่วมมือกันในการเก็บกวาดทุ่นระเบิด ทั้งนี้ นายฮอร์ นัมฮอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของกัมพูชา ซึ่งทำหน้าที่หัวหน้าคณะฝ่ายกัมพูชา จะขอเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย

วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2551สถานการณ์ความตึงเครียดบริเวณปราสาทตาเมือนธม คลี่คลายลงไปในทางที่ดีโดยผู้นำทหารในพื้นที่ของทั้ง 2 ฝ่ายหารือและตกลงถอนกำลังของแต่ละฝ่ายกลับที่ตั้ง เปิดให้ปราสาทตาเมือนธมสามารถท่องเที่ยวได้ตามปกติ

ในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2551ทหารกัมพูชา 4 นายได้นำ พระสงฆ์ 3 รูป และ ชาวบ้านจำนวน 60 คน ถืองงชาติกัมพูชาเข้ามาบริเวณด่านช่องตาเมือน เพื่อจะนำธงชาติมาปักบริเวณปราสาท แต่ทหารพรานของไทยได้สกัดกั้นไม่ให้เข้ามา ส่วนในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2551 บริเวณด่านช่องตาเมือน พ.อ. เนียะ เว็ง ทหารกัมพูชาได้นำทหารจำนวน 10 นาย และสื่อมวลชนช่อง CTN ของกัมพูชามาทำการเจรจากับทหารไทยโดยอ้างว่า ทหารไทยทำรั้วลวดหนามรูกล้ำเข้าไปในเขตแดนกัมพูชาขอให้รื้อลวดหนามออก พร้อมกับเรียกร้องให้ทำการเปิดด่านผ่านเข้าออกเหมือนเดิมแต่ทหารไทยไม่ยอมทำตามคำขอ

นอกจากปราสาทตาเมือนธม ที่อยู่ใกล้เขตชายแดนกัมพูชาจนเกรงว่ากัมพูชาจะอ้างกรรมสิทธิ์เหนือโบราณสถานแล้ว ยังมีปราสาทที่ควรเฝ้าระวังอีกจำนวนหนึ่ง เช่น ปราสาทสต็อก ก็อกธม จ.สระแก้ว และปราสาทเขาน้อย อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ซึ่งปราสาทเขาน้อยอยู่ในพื้นที่ป่าแหลมยื่นเข้าไปติดกับชายแดนกัมพูชาด้วย จึงเป็นที่น่ากังวลว่ากัมพูชาอาจจะอ้างสิทธิเหนือปราสาทเหล่านี้ จึงควรเฝ้าระวังปราสาทแห่งนี้อย่างใกล้ชิด

วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2551 พ.อ.เนียะ วงศ์ รอง ผบ.พล.ที่ 42 ของกัมพูชาได้นำกำลังทหาร 100 นาย ติดอาวุธปืนครบมือ พร้อมสื่อมวลชนกัมพูชา 10 คน ขอเข้าไปชมปราสาทตาเมือนธม และบันทึกภาพ แต่ฝ่ายไทยยังไม่อนุญาต ทำให้ฝ่ายกัมพูชาไม่พอใจ แต่ยังไม่มีการรุนแรงเกิดขึ้น

ในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2551 ทางทหารไทยและกัมพูชาเตรียมปรับลดกำลังทหารลงเหลือฝ่ายละ 10 นายตามข้อตกลงที่ได้ทำการหารือในการประชุมที่ผ่านมา โดยทั้ง 2 ฝ่ายจะเริ่มถอนกำลังทหารพร้อมกันในวันที่ 16 สิงหาคม แต่จะกระทำภายใต้การควบคุมไม่ให้สื่อมวลชนเข้าสังเกตการณ์ นอกจากนี้ นายเอง โสธ อธิบดีอุทยานปราสาทพระวิหาร ยังระบุว่ากัมพูชาจะปิดถนนไม่ให้นักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาเดินทางขึ้นมาบนเขาพระวิหารตามข้อเรียกร้องของไทยด้วย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาใดๆ ก็ตามที่จะเป็นการขัดขวางหรือรบกวนการถอนทหารออกจากพื้นที่

วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2551 การปรับกำลังพลของกัมพูชาและไทยบริเวณพื้นที่ใกล้กับปราสาทพระวิหารเริ่มขึ้นเป็นขั้นเป็นตอนตั้งแต่ช่วงเย็นวันที่ 15 สิงหาคม ทั้งนี้กองกำลังส่วนใหญ่จะถอนออกจากพื้นที่ในเวลาประมาณ 16.00 น. วันที่ 16 สิงหาคม โดยแต่ละฝ่ายจะเหลือกองกำลังที่ประจำการอยู่เพียงไม่เกินฝ่ายละ 50 คนเท่านั้น

อย่างไรก็ดีแม้จะมีการตกลงว่าจะทำการปรับลดทหารลง ตั้งแต่วันที่ 16 ที่ผ่านมา แต่ในวันที่ 17 สิงหาคม บนเขาพระวิหาร ต.เสาชงชัย อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ ยังไม่มีการปรับลดกำลังทหารของทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชาแต่อย่างใด ยกเว้นบริเวณวัดสิกขาศิริสวาระบนเขา

พระวิหาร ที่มีการปรับลดกำลังทหารให้เหลือฝ่ายละ 10 นาย โดยมีสารวัตรทหารของกัมพูชาดูแลความเรียบร้อยค่อนข้างเข้มงวด ส่วนบริเวณโดยรอบพระวิหารยังมีกำลังทหารกัมพูชาและทหารไทยส่วนหนึ่งตั้งกำลังจำนวนมากตามปกติ แต่ไม่มีความตึงเครียด

ในวันเดียวกันนี้ สหพันธ์สหภาพแรงงานกัมพูชาได้จัดการเดินขบวนเพื่อต่อต้านการตั้งกำลังทหารของไทยบริเวณปราสาทพระวิหารและปราสาทตาเมือนธม โดยผู้ประท้วงเรียกร้องให้ไทยถอนทหารทั้งหมดออกจากพื้นที่ใกล้กับบริเวณที่ตั้งของปราสาทพระวิหารในทันที ทำให้ตำรวจปราบจลาจลของกัมพูชา ต้องเข้าสลายการชุมนุม เป็นเหตุให้มีผู้บาดเจ็บเล็กน้อย 3 คน

ในช่วงเดือนกันยายน เป็นช่วงเวลาที่มียุทธการสำคัญทางการเมืองหลายประการ เช่น ชุมนุมประท้วงของกลุ่มพันธมิตร และการพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช ประกอบกับการเจรจา ระหว่างไทย - กัมพูชา ซึ่งเป็นไปด้วยดีนั้น อยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน ทำให้เหตุการณ์ชายแดน ไทย - กัมพูชา ห่างหายไปจากหน้าหนังสือพิมพ์ แต่ในปลายเดือนกันยายน เหตุการณ์ชายแดน ไทย - กัมพูชา กลับประทุขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อทางการกัมพูชาพยายามอ้างสิทธิเหนือโบราณสถานบางแห่งที่ยังมีความสับสนทางแผนที่ เช่น ปราสาทตาเมือน และปราสาทตาควาย เป็นต้น รวมทั้งการรุกล้ำเข้ามาในเขตแดนไทย แม้ทางรัฐบาลและทหารจะยืนยันว่าจะใช้การเจรจาในการแก้ปัญหา แต่ก็เกิดการปะทะกันของทหาร ถึงขั้นบาดเจ็บและเสียชีวิต

นายเดช บุญนาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ที่เข้ารับตำแหน่งได้เพียง 1 เดือนกับอีก 7 วัน ได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่งต่อ นายสหัส บัณฑิตกุล รองนายกรัฐมนตรี เมื่อปลายวันที่ 3 กันยายน โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากต้องการมีเวลาไปดูแลกริยาที่กำลังป่วย

นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้โทรศัพท์หารือกับสมเด็จเจฮุน เซน นายกรัฐมนตรี กัมพูชา เมื่อคืนวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับปัญหาชายแดนไทย-กัมพูชา โดยทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกันว่า จะใช้กลไกทวิภาคีที่มีอยู่เพื่อแก้ไขปัญหา นอกจากนี้คาดว่ารัฐมนตรีต่างประเทศไทยและกัมพูชาจะได้หารือกันในเรื่องต้นในระหว่างการประชุมสมัชชาใหญ่ สหประชาชาติที่นครนิวยอร์ก ในปลายเดือนกันยายนนี้อีกครั้ง

สำหรับการแก้ปัญหาเบื้องต้นในบริเวณปราสาทตาควาย ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ห่างจากปราสาทตาเมือนธม ประมาณ 12 กิโลเมตร ทั้ง 2 ฝ่าย จะถอนกำลังออกจากตัวปราสาทตาควาย และให้วางกำลังทหารได้จำนวนเท่ากัน ห่างจากตัวปราสาทตาควายระยะเท่ากัน ผังละไม่ต่ำกว่า 300 เมตร ทั้งนี้ ทหารไทยและทหารกัมพูชา

สถานทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย ได้ส่งโทรสารไปยังสำนักพิมพ์ต่างๆ โดยแนบสำเนาหนังสือที่สถานทูตกัมพูชาประจำประเทศไทยได้หนังสือถึงกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งหนังสือดังกล่าวนี้ กัมพูชาชี้แจงว่า ตามแผนที่ที่กัมพูชามีอยู่และยึดถือ ปราสาทตากระบะเบย หรือที่ไทยเรียกว่าตาควายนั้น ตั้งอยู่ในดินแดนของราชอาณาจักรกัมพูชา

วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2551 ได้เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังทหารไทย กับกองกำลังทหารกัมพูชาที่บริเวณระหว่างภูมะเขือและช่องอานม้า จ.ศรีสะเกษ ทำให้ทหารของไทยได้รับบาดเจ็บ 2 นาย ในขณะที่ทหารกัมพูชาได้รับบาดเจ็บไป 3 นาย ทั้งนี้ฝ่ายไทยยืนยันว่าทหารกัมพูชา 8 นาย ได้เข้ามาตั้งฐานลาดตระเวนลึกเข้ามาในฝั่งไทย 1 กิโลเมตร ทางไทยจึงได้เข้าไปทำการเจรจา เพื่อขอให้กำลังทหารของกัมพูชาออกนอกพื้นที่แต่ทหารกัมพูชาปฏิเสธ ทหารไทยจึงตัดสินใจเดินทางกลับ ในระหว่างนั้นทหารกัมพูชาได้ยิงปืนไล่หลังมา ทำให้ทหารไทยบาดเจ็บและเกิดการปะทะกัน แต่นายพวย สีพันธ์ โฆษกคณะรัฐมนตรีกัมพูชา กลับกล่าวว่าทหารกัมพูชาเข้าสกัดการรुकล้ำชายแดนของหน่วยลาดตระเวนไทย เมื่อฝ่ายไทยถอยออกไปหลังได้รับการแจ้งเตือน กลับยิงปืนยิงระเบิดเข้าใส่ทหารกัมพูชา

ในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2551 หลังจากเกิดการปะทะกันขึ้นบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา กระทรวงการต่างประเทศ ได้ทำบันทึกช่วยจำแจ้งรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีเนื้อหาสำคัญว่า “รัฐบาลไทยเห็นว่าการรุกล้ำดินแดนไทยโดยทหารกัมพูชา ตามข้างต้นเป็นการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนอย่างร้ายแรง ในการนี้ รัฐบาลไทยจึงขอประท้วงอย่างรุนแรงต่อการกระทำที่ก้าวร้าวและการละเมิดอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของไทยโดยทหารกัมพูชา รัฐบาลไทยเรียกร้องให้รัฐบาลกัมพูชารับรองว่าเหตุการณ์ในทำนองนี้จะไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต เนื่องจากเป็นการละเมิดข้อตกลงระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย-กัมพูชา เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2551 ที่เมืองเสียมราฐ และเมื่อวันที่ 18-19 สิงหาคม 2551 ที่อำเภอชะอำ ที่ให้ทหารทั้งสองฝ่ายใช้ความอดกลั้นอย่างถึงที่สุด และร้องขอรัฐบาลกัมพูชาอย่างจริงจังให้แก้ไขปัญหาที่มีอยู่ทั้งหมดโดยสันติวิธี บนพื้นฐานของความเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ดีและอย่างฉันมิตร”

วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2551 สถานการณ์ชายแดนกัมพูชา - ไทย มีความตึงเครียดอย่างสูง หลังจากที่สมเด็จพระอานุน เชน นายกรัฐมนตรีกัมพูชายื่นคำขาดให้ ไทยถอนกำลังทหารออกจากบริเวณปราสาทพระวิหารภายใน เวลา 12.00 น.ของวันนี้ พล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบก ได้หารือด้วยกับผู้บัญชาการเหล่าทัพ ที่กองบัญชาการกองทัพบก หลังจากนั้นผู้บัญชาการเหล่าทัพได้เข้าประชุมร่วมกับนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พร้อมหน่วยงานด้านความมั่นคง โดยทุกฝ่ายยืนยันที่จะคงกำลังทหาร ในพื้นที่ปราสาทพระวิหาร ซึ่งกองทัพพร้อมที่จะรับหากความขัดแย้งถูกยกระดับให้รุนแรงขึ้น อย่างไรก็ตาม การไทยจะไม่มีกรเริ่มใช้กำลังก่อน แต่จะเน้นหนักที่การป้องกันและรักษาอธิปไตย เป็นลำดับแรก ทั้งนี้ผู้บัญชาการเหล่าทัพยืนยันว่าจะยึดหลักการใช้กลไกในพื้นที่เจรจาอย่างถึงที่สุด

นอกจากปัญหาการปะทะกันที่บริเวณชายแดนแล้ว ไทยยังพบว่ามึระเบิดที่ถูกวางขึ้นใหม่ โดยทีมตรวจสอบพบว่า เป็นกับระเบิดของรัสเซียที่กองทัพไทยไม่เคยใช้ถูกฝังกระจัดกระจายในพื้นที่โดยรอบ รัฐบาลไทยเชื่อว่าถูกนำมาฝังไว้หลังเกิดเหตุปะทะระหว่างทหาร 2 ประเทศเมื่อวันที่

3 ตุลาคม ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามสำคัญและละเมิดอนุสัญญาห้ามทุบระเบิดสังหารบุคคล

ขณะที่สถานทูตกัมพูชาประจำประเทศไทยเผยแพร่บันทึกช่วยจำ 2 ฉบับ ลงวันที่ 13 ตุลาคม เกี่ยวกับเขตแดนไทย-กัมพูชา โดยประเด็นเร่งด่วนคือ

1. ประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อหารือเกี่ยวกับการปรับกำลังทหารที่ยังอยู่ในพื้นที่วัดสิกขาภิริสสะวาระ และพื้นที่โดยรอบ

2. ไทยต้องถอนทหารออกจากปราสาทตาเมือนธมและตาเมือนโด้ด ซึ่งกัมพูชาอ้างว่าอยู่ในดินแดนกัมพูชา 3. ต้องคงพื้นที่ปราสาทตากระเบย (ตาควาย) ให้เป็นอิสระจากการยึดครองของทั้งสองฝ่าย

หลังจากนั้น นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แถลงหลังประชุม ครม.ว่า ไทยไม่สามารถดำเนินการตามที่นายกษัมพูชาต้องการได้ เพราะเป็นพื้นที่ทหารไทยดูแลอยู่มากกว่า 20-30 ปีแล้ว ถือเป็นดินแดนของไทยและจะต้องดูแลรักษาอธิปไตยของไทย ทั้งนี้จุดที่มีปัญหามี 3 จุด คือ บริเวณพื้นที่ทับซ้อน 4.6 ตารางกิโลเมตร ใกล้ปราสาทพระวิหาร จ.ศรีสะเกษ ปราสาทตาเมือนธม และปราสาทตาควาย จ.สุรินทร์ ยืนยันว่า ไทยไม่ได้รุกล้ำดินแดนกัมพูชา

กรณีการขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกเพียงฝ่ายเดียวของกัมพูชา ได้ลุกลามกลายเป็นปัญหาด้านเขตแดนที่มีท่าทีว่าจะบานปลายและยังไม่มีข้อสรุป ระหว่างไทย-กัมพูชา กรณีปราสาทเขาพระวิหาร พ.ศ. 2551 จึงควรเป็นกรณีสำคัญที่ควรแก่การศึกษาทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ และด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

บวรศักดิ์ อุวรรณโน. (2551). แฉเอกสารลับที่สุดปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2505-2551.

หน้า 262-265.

หนังสือพิมพ์

รบ. “เขมร” ห้ามเข้าเด็ดขาด ปิด “พระวิหาร” จนกว่าเหตุขัดแย้งคลี่คลาย. (2551, 24 มิถุนายน).

มติชนรายวัน. หน้า 1.

“นพดล” ลั่นเขมรได้มรดกโลกขอรับผิดชอบ “ปัก” เผยเขาพระวิหารผ่านเกณฑ์. (2551, 7

กรกฎาคม). มติชนรายวัน. หน้า 1.

“นพดล” อ้างออกเพื่อสปีริต “ไม่ได้ทำผิด!”. (2551, 11 กรกฎาคม). มติชนรายวัน. หน้า 1.

จ้บ๊วแก้ว “เคลียร์” พระวิหาร ผบ.สส. ออกโรง ต้องแจ้งยกเลิกแถลงการณ์ร่วม. (2551, 14

กรกฎาคม). มติชนรายวัน. หน้า 1.

ส.ส.รัฐบาลขบข้องใจ “ผบ.สส.” คิดอะไรอยู่. (2551, 15 กรกฎาคม). มติชนรายวัน. หน้า 1.

ประชุมด่วนกก.ชายแดน 2 ชาติ สุดอึมครึม! ทหารไทยตริง “พื้นที่ทับซ้อน”. (2551, 17 กรกฎาคม).

มติชนรายวัน. หน้า 1.

ซี “เลวร้าย” -จี “สมัคร”. ถอนทหาร คำขาด “ฮุนเซน” สลดไทยปะทะกันเองเจ็บอื้อ. (2551, 18 กรกฎาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

“สมัคร” ส่งสารถึง “ฮุนเซน” “เขมร” ล้าไทย! สงวนท่าที “ถอนทหาร” (2551, 19 กรกฎาคม).

มติชนรายวัน. หน้า 1.

ไทยขบป็นใหญ่ตริงชายแดน เขมรฟ้องยูเอ็น ดิง “สหรัฐ-ฝรั่งเศส-จีน” ดูพท. (2551, 20 กรกฎาคม).

มติชนรายวัน. หน้า 1.

ได้ข้อยุติแค่ “ห้ามยิง-เพิ่มกำลัง” เจรจาไม่คืบ! “ไทย-เขมร” ตัดขาดปมกฎหมาย. (2551, 22 กรกฎาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

ในหลวงทรงอวยพร “เดช” ให้งานสำเร็จ “บัวแก้ว” บี้เขมรใช้ทวิภาคี. (2551, 28 กรกฎาคม).

มติชนรายวัน. หน้า 1

“ไทย-เขมร” เจรจามารathon สั่งถอนทหาร ลดเผชิญหน้าที่วัดศิรัสุขสวาย. (2551, 29 กรกฎาคม).

มติชนรายวัน. หน้า 1.

ทวิภาคี “ไทย-เขมร” บรรลุ 5 ประเด็น แก่พิพาท “พระวิหาร”. (2551, 30 กรกฎาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

“ไทย” เชิญทูตยูเอ็นฟังสรุปหารือ ยันพระวิหารทวิภาคี- “เดช” ขอรรมข. (2551, 31 กรกฎาคม).

มติชนรายวัน. หน้า 1.

สะพัดเมียบ “ฮุน เซน” ทำบุญ ปท.เสริมดวงเมืองบน “เขาพระวิหาร”. (2551, 2 สิงหาคม).

มติชนรายวัน. หน้า 1.

ทหารสองฝ่ายเผชิญหน้าอีก กัมพูชากล่าวหาไทยรุกล้ำ. (2551, 4 สิงหาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

“ปราสาทตาเมือนธม” ของไทย กรมศิลปฯยื่นทะเบียน 2478. (2551, 5 สิงหาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

“ฮอร์ นัมฮอง” ขอเข้าเฝ้าฯในหลวง. (2551, 7 สิงหาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

ทหารพรานไล่กำลังเขมรกลับฐาน ขนสือ-พระมาไว้วายไทยล้ำแดน. (2551, 10 สิงหาคม).

มติชนรายวัน. หน้า 14.

เผ่าระวัง “ปราสาทเขาน้อย” หวั่นกัมพูชามั่วขอทวงคืนอีก, (2551, 11 สิงหาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 13.

“ไทย-เขมร” พร้อมลดกำลังทหาร. (2551, 14 สิงหาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 16

“พระวิหาร” เริ่มคลี่คลายไทยเล็งจีเขมรแก้มขมขน. (2551, 16 สิงหาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

“ไทย-เขมร” ลดเผชิญหน้าเหลือทหารฝ่ายละ 50 นาย. (2551, 17 สิงหาคม). **มติชนรายวัน**.
หน้า 1

ลดทหาร 2 ฝ่ายในวัดพระวิหาร. (2551, 18 สิงหาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

“เดช” ลาออก! ข่าวลือสะพัด “สมัคร” ถอย. (2551, 4 กันยายน). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

“สมชาย” ต่อสายคุย “ฮุนเซน” กล่อมใช้ “ทวิภาคี” แก้ปัญหา. (2551, 21 กันยายน). **มติชนรายวัน**.
หน้า 1.

“ไทย-เขมร” ปะทะ ใกล้เขาพระวิหาร. (2551, 4 ตุลาคม). **มติชนรายวัน**. หน้า 1.

คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ บันทึกช่วยจำ(ถึงกัมพูชา) เลขที่ 1303/371. (2551, 5 ตุลาคม).
มติชนรายวัน. หน้า 15.

นายกษัยนคองทหารในพื้นที่ “3ทัพ” พร้อมใช้แผน “จักรีภูวดล” รับเขมร. (2551, 15 ตุลาคม).
มติชนรายวัน. หน้า 1.